

KOMUNIST. Marxista elméletünk és gyakorlatunk folyóirata, a „Komunist” időszerű társadalmi, gazdasági, politikai és művelődési problémáinkról ad az olvasónak tájékoztatót, de elvétel lenne a tájékoztató, a szemle vagy a közlöny megjelölést kizárólagos értelemben használni. A „Komunist”-ot nem lehet a régi vagy akár az új értelemben vett folyóiratok és időszakos lapok közé besorozni: tartalmánál fogva egyikkel sem egyezik, formájánál fogva viszont bármelyikhez hasonlítható. Jóllehet, a „Pártközlöny” a „Komunist” legjelentősebb írásairól tájékoztatja a magyar olvasót, mégis foglalkozunk vele szemlénkben, mert témaköre és általában anyaga szocialista fejlődési kérdésekben legfontosabb forrásmunkául szolgál. — Legújabb számában (VI. Évfolyam 3—4. szám, 1952 május—augusztus hó) vezető helyen közli Milentije Popovics cikkét „A gazdasági és szocialista demokrácia rendszere Jugoszláviában” címmel; ez az írás a „Szocializmus útjai” című nemzetközi szemle első száma részére készült, azzal a céllal, hogy a külföldi olvasóknak tájékoztatót adjon hazánk gazdasági rendszeréről és szocialista építéséről. — Miladin M. Korács az államkapitalizmus termelésviszonyainak egyes jellegzetességéről közöl terjedelmes gazdaságpolitikai tanulmányt. — E szám közleményei közül külön ki kell emelnünk azt a vitaanyagot, amely Milován Gyilász „Osz-tály vagy kaszt” című cikke után keletkezett. A vitát elindító közlemény a „Svedočantva” 2. számában jelent meg ez év áprilisában és megjelenése óta egész sor válasz érkezett rá. A „Komunist” legújabb

száma közli Janez Sztanovnik, Zvonimir Kristl vitacikkeit és egyben Milován Gyilász válaszát a fenti vitacikkekre. Az egész vitaanyag éles fényt vet azokra a gazdasági, politikai és társadalmi elferdülésekre, amelyeket a moszkvai bürokrata kaszt szocialistaellenes politikája és intézkedései idéztek elő gyakorlati téren s ezzel az elméleti kérdések terén is alapos ki-elemzés és vita tárgyát képezik. Janez Sztanovnik cikkéből az derül ki, hogy a Szovjetunióban nincsen szó se osztályról, se kasztról, hanem valami harmadikról: „az oligarchia illetve az autokrata sajátos megjelenési formájáról”, míg Zvonimir Kristl határozottan azt az álláspontot foglalja el, hogy osztályról van szó. Milován Gyilász válaszában vizsgálat tárgyává teszi mind a két álláspontot. — Végül Milován Gyilász „Körben forog-e Sztalin?” című cikke következik, amelyet abból az alkalmából írt, hogy a „Bolsevik” 18. számában ez év október hó elsején közzé tette Sztalin „A szocializmus gazdasági problémái a Szovjetunióban” című cikkét. — A lap a szerkesztőség híreiben közli, hogy legközelebbi száma Jugoszlávia Kommunista Pártja VI. Kongresszusának anyagát hozza.

REPUBLIKA. A horvát irodalmi és művészeti folyóirat őszi kettős száma teljes egészében hozza Miroszláv Krlezsa beszámolóját, amelyet az írók lyublyanai kongresszusán tartott. Az irodalomtörténeti jelentőségű beszámoló után ugyancsak Miroszláv Krlezsa írása következik „Mámoros éjszaka” címmel. Sajátos krlezsai műfaj: novellisztikus történelmi napló,

amelynek keretében első személyben elmondja a nagy napok eseményeit. — Sinkó Ervin „A mi második forradalmunk“ címmel közöl terjedelmes tanulmányt, amelyben történelmi áttekintést ad azoknak az esztendőknék a hősi harcairól, amelyek a Tájékoztató Iroda Határozatának megjelenése óta folynak s amely idő alatt Pártunk szakadatlan harcát folytatja szocialista építésünkért, hazánk függetlenségéért és föltárta mindazokat az ellenséges kísérletezéseket, amelyek Moszkvából arra irányultak, hogy meghamisítsák Marx tanait s a revizionizmus útjára kényszerítsék a csatlós államokkal együtt a szocialista Jugoszláviát is. Pártunk és hazánk küzdelme a szocialista fejlődésért és a marxista gondolat fölszabadításáért — ez a mi második forradalmunk. — A folyóirat a fenti tanulmányokon kívül Dobrisa Cesaricstól három verset közöl, a Figyelő rovatban pedig Antun Barac neves horvát esztéta kritikai tanulmányával találkozunk Iván Gundulics költészetének visszhangjairól a német irodalomban. — Az őszi kettős számot más kritikai írások, beszámolók és színházi bírálatok egészítik ki.

LETOPIS. A noviszádi Szerb Matica irodalmi folyóiratának novemberi száma bevezetőben Dr. Petrović Milán tollából tett közzé egy tanulmányt Bánátról. A szép-irodalmi rovatban Kosztics Dusan, Makszimovics Deszánka, Diána Szretykó, Gorján Zlatkó, Cájics Mitya és Todorovics Gordana költeményeivel találkozunk; Andrics Petár „Utolsó választút“ címmel novelláját adta közre, Vucskovics Vojisláv pedig adatokat közöl Vuk Karadzics és Szvetozár Miletics irodalmi kapcsolatairól. A Szemle rovatban Bandics Milos bírálatot ír Csiplics Bogdán nemrégiben megjelent „Bilincsek“ című regényéről, a folyóirat figyelő rovata pedig kultúréletünk különböző eseményeiből ad egy-egy szemelvényt és kritikai megfigyelésű cikket.

KRUGOVI. A fiatal horvát író-nemzedék, amely a „Mladost“ köré csoportosul — mint már lapszemlénkben beszámoltunk róla — az idén tavasszal indította új irodalmi folyóiratát „Krugovi“ címmel, amelynek hatodik száma a napokban hagyta el a sajtót. Mint általában minden ifjúsági folyóiratot, ezt is a változatosság, a lendület, a forma kötöttségeit nem mindig betartó különféle műfajok meglehetősen merész újításai jellemzik. A szépirodalmi munkák között igen gazdag lírai termékkel találkozunk. Bora Csozics a „Bolyongó hold balladája“ egészen új, eredeti hangot hoz, Szimics Sztaniszláv hat verse a klasszikus versformákhoz való hűségről tesznek tanúságot; Pupacsics Joszip, Dubajics Szimo versei figyelemre méltó alkotások. Különösen Dubajicsé, aki a mai horvát parasztköltők egyik igen jellegzetes alakja. — A legújabb szám két novelláját — a próza itt is ügylatszik vérszegényebb, mint a líra — Vinko Cocics és Dankó Oblák írták. — Értékes és elgondolkasztató Vladan Desznica jegyzetei a művészetekről, jóllehet helyenként inkább irodalmi kuriózumokról van szó, mint esztétikai fejtegetésekről. — Angyelkó Habazin Aldous Huxley legújabb regényéről írt kritikai beszámolót és Moholy-Nagy László „A modern irodalom alapjai“ c. tanulmányosorozatából újabb részletet közöl a lap Kovácsevics Teodora fordításában. — A folyóirat Disputa rovatában Joszip Barkovics és Radisláv Rotkovics vitacikkeivel találkozunk. Barkovics immár a „Knjizevne Novine“ megszűnté után idézi Drenovac cikkét és az irodalmi újságot. Ez az írás előreláthatólag újabb irodalmi vitákat von maga után. Ratkovics írása viszont inkább irodalomelméleti jelentőségű egy két-évtizeddel előbbi keltezésű kritikai írás kapcsán, amely már részben időszerűségét is elveszítette. Végül, Branisláv Zselykovics Dobrisa Cesarics lírájával foglalkozik szépen átgondolt kritikai írásában.

MLADA KULTURA. A fiatal szerb írónemzedék is új lappal lépett a nyilvánosság elé. Első száma november hó 13-ikán hagyta el a sajtót Beográdban Andrics Petár, Vukoszávlyevics Szlávko, Iványi Iván, Olyacsa Mladen és Csozics Bóra szerkesztésében. A lap bevezető írásában Bóra Csozics elmondja, hogy honnan jött ez a pár elszánt fiatal irodalombarát és milyen szándékkal léptek a lapalapítók útjára. A kezdeményezéshez támogatást, biztatást az irodalom nagy barátjától, Milován Gyilász elvtársától kaptak s ezzel az ajánlással is adják a lapot az olvasók kezébe. A lap hasábjain akár Mijovics Tomisláv versében, akár Bóra Csozics prózájában vagy Lázics Laza, Antics Miroszláv, Merkovics Lázár, Sztankovics Vladimir és Szimovics Lyubomir költeményeiben

rokonszenves hanggal találkozunk és ígéretes szárnypróbálgatással. Kezdő lépés ez, de merész. Andrics Petár lírai hangú prózai írása már érettebb, Ilics Vera Mansfield-fordítása gördülékenységgel megragadja figyelmünket; az irodalmi ankét, jóllehet előre meghatározott, kötött kérdést ad föl a megszólaltatottaknak, a „Hazáról és az irodalomról“, mégis sokféle időszerű gondolat és művészi vélemény kerül vele az olvasó elé. Mint legtöbb ankétnek, ennek is a célja a v i s s z h a n g. Remélhető, hogy a lap második számában megtaláljuk a folytatását formában és tartalomban is, — és a lap is visszhangra talál azok között, akik az irodalmat szeretik és mindig reményteljes érdeklődéssel tekintenek az új írónemzedék indulása felé.

(L.)